



Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

24 päivänä lokakuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Unionin oikeuden periaatteet – Vilpitön yhteistyö – Menettelyllinen autonomia – Vastavuus- ja tehokkuusperiaate – Kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään oikeussuojakeinosta, joka mahdollistaa rikosasian uudelleen käsittelyn silloin, kun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyä yleissopimusta on rikottu – Velvollisuutta soveltaa kyseistä menettelyä myös silloin, kun unionin oikeudessa vahvistettuja perusoikeuksia väitetään loukatun, ei ole

Asiassa C-234/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 23.1.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 4.5.2017, saadakseen ennakkoratkaisun menettelyssä, joka koskee rikosasiassa tehtyä oikeusapupyyntöä, jonka kohteena ovat

XC,

YB ja

ZA,

Generalprokuraturin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat A. Arabadjiev (esittelevä tuomari), C. Toader ja F. Biltgen sekä tuomarit M. Ilešič, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda ja S. Rodin,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.3.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Itävallan hallitus, asiamiehinnään J. Schmoll, K. Ibili ja G. Eberhard,
- Unkarin hallitus, asiamiehinnään M. Z. Fehér, G. Koós ja G. Tornyai,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Euroopan komissio, asiamiehinään H. Krämer ja R. Troosters,
kuultuaan julkisasiamiehen 5.6.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEU 4 artiklan 3 kohdan sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty sellaisessa rikosasiaan liittyvässä oikeusapumenettelyssä, joka on pantu vireille Itävallan oikeusviranomaisessa Staatsanwaltschaft des Kantons St. Gallenin (St. Gallenin kantonin syyttäväviranomainen, Sveitsi) pyynnöstä ja joka koskee XC:tä, YB:tä ja ZA:ta, joiden epäillään syyllistyneen Sveitsissä arvonlisäveroa sääntelevässä Sveitsin laissa tarkoitettuun veronkiertoon sekä muihin rikoksiin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14.6.1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin Schengenissä (Luxemburg) 19.6.1990 ja joka tuli voimaan 26.3.1995 (EYVL 2000, L 239, s. 19; jäljempänä Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehty yleissopimus), 50 artiklan, joka on kyseisen yleissopimuksen III osaston 2 luvussa, jonka otsikko on ”Oikeusapu rikosasioissa”, 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Sopimuspuolet sitoutuvat tarjoamaan [keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (European Treaty Series nro 30), joka on allekirjoitettu Strasbourgissa 20.4.1959, sekä rikoksentehtäjäin luovuttamisesta ja keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa 27.6.1962 tehdyn Benelux-sopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.1974 tehdyllä pöytäkirjalla,] mukaisesti oikeusapua valmisteveroa, arvonlisäveroa ja tulleja koskevien säännösten rikkomisen osalta. Tullia koskevilla säännöksillä tarkoitetaan 7 päivänä syyskuuta 1967 Alankomaiden, Belgian, Italian, Luxemburgin, Ranskan ja Saksan liittotasavallan välillä keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioista tehdyn yleissopimuksen 2 artiklassa sekä [jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten keskinäisestä avunannosta sekä jäsenvaltioiden ja komission yhteistyöstä tulli- ja maatalousasioita koskevan lainsäädännön oikean soveltamisen varmistamiseksi 19.5.1981 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1468/81 (EYVL 1981, L 144, s. 1)] 2 artiklassa mainittuja määräyksiä.”

- 4 Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen III osaston 3 luvussa, jonka otsikko on ”Ne bis in idem -periaatteen soveltamisesta”, olevassa 54 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Henkilöä, jota koskevassa asiassa sopimuspuoli on antanut lainvoimaisen tuomion, ei voida syyttää samasta teosta toisen sopimuspuolen toimesta edellyttäen, että tämä henkilö on tuomion saatuaan suorittanut rangaistuksensa tai parhaillaan suorittaa sitä taikka että sitä ei voida tuomion antaneen sopimuspuolen lain mukaan enää suorittaa.”

Itävallan oikeus

- 5 Rikosoikeuden uudistamisesta annetulla lailla (Strafrechtsänderungsgesetz; BGBl., 762/1996) rikosprosessilakiin (Strafprozessordnung) lisättiin 363a–363c §, jotka koskevat ”rikosasian uudelleen käsittely[stä]” (Erneuerung des Strafverfahrens) ”Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanemiseksi” muodostuvaa oikeusinstituutiota.
- 6 Rikosprosessilain 363a §:ssä säädetään seuraavaa:
- ”(1) Jos Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamassa tuomiossa todetaan, että rikostuomioistuimen antamalla tuomiolla tai päätöksellä rikotaan [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitettua] yleissopimusta ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi – tai jotain kyseisen yleissopimuksen pöytäkirjaa, asia on käsiteltävä hakemuksesta uudelleen siltä osin kuin ei voida sulkea pois sitä, että rikkomisella on voinut olla sen kannalta, jota asia koskee, kielteinen vaikutus rikostuomioistuimen antaman tuomion sisältöön.
- (2) Ratkaisun asian uudelleen käsittelyä koskevasta hakemuksesta tekee aina Oberster Gerichtshof [(ylin tuomioistuin, Itävalta)]. Hakemuksen voi tehdä se, jota todettu rikkominen koskee, ja Generalprokurator [(ylin syyttäjä)]; tältä osin on sovellettava vastaavasti 282 §:n 1 momenttia. Hakemus on tehtävä Oberster Gerichtshofille. Generalprokuratorin tekemän hakemuksen osalta on kuultava sitä, jota asia koskee, ja sen, jota asia koskee, tekemän hakemuksen osalta on kuultava Generalprokuratoria; 35 §:n 2 momenttia on sovellettava vastaavasti.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 7 St. Gallenin kantonin syyttäviviranomainen aloitti vuoden 2012 aikana veronkiertoa koskevan tutkinnan XC:n, YB:n ja ZA:n osalta, joiden epäiltiin saaneen Sveitsin veroviranomaisille annettujen virheellisten ilmoitusten perusteella arvonlisäveronpalautuksia yhteensä 835 374,17 Sveitsin frangia (CHF) (n. 716 000 euroa). Kyseinen syyttäviviranomainen teki Itävallan oikeusviranomaisille rikosasiaan liittyviä oikeusapupyynnöitä, jotta Staatsanwaltschaft Feldkirch (Feldkirchin syyttäviviranomainen, Itävalta) kuulustelisi asianomaisia.
- 8 XC, YB ja ZA riitauttivat Itävallassa mainittujen kuulustelujen järjestämisen lähinnä sillä perusteella, että se, että Saksassa ja Liechtensteinissa oli ollut vireillä rikosmenettelyjä, jotka oli saatettu päätöksen vuosien 2011 ja 2012 aikana, oli Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa vahvistetun non bis in idem -periaatteen johdosta esteenä sille, että heihin kohdistetaan uusia rikosoikeudellisia menettelyjä, jotka koskevat epäilyjä Sveitsin veroviranomaisia vahingoittavista rikoksista. Oberlandesgericht Innsbruck (Innsbruckin ylioikeus, Itävalta), joka otti asiaan kantaa viimeisenä oikeusasteena, katsoi 9.10.2015 annetussa ratkaisussa, ettei ollut näyttöä, joka osoittaisi, että Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaa on rikottu.
- 9 Kyseisestä määräyksestä oli tullut lainvoimainen, joten XC, YB ja ZA saattoivat rikosprosessilain 363a §:n nojalla Oberster Gerichtshofin käsiteltäväksi hakemuksen rikosasian uudelleen käsittelystä ja vetosivat siihen, että riidanalaisten oikeusapupyynnöiden hyväksymisellä loukataan eräitä heidän oikeuksiaan, jotka on vahvistettu paitsi Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa yleissopimuksessa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) myös Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdystä yleissopimuksessa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja).
- 10 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että sen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan rikosasian uudelleen käsittely on mahdollista ainoastaan silloin, kun on kyse Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen oikeuksien loukkaamisesta, jonka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tai jopa ennen kuin viimeksi mainittu on antanut mitään ratkaisua, jolla

tällainen loukkaaminen todetaan, Oberster Gerichtshof on todennut. Se pohtii, edellyttävätkö vilpittömän yhteistyön periaate sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaate, että rikosasian uudelleen käsittelystä määrätään myös silloin, kun unionin oikeudessa vahvistettuja perusoikeuksia on loukattu, vaikka tällaisesta tapauksesta ei ole nimenomaisesti säädetty kyseistä oikeussuojakeinoa sääntelevässä säädöksessä.

- 11 Tässä tilanteessa Oberster Gerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko unionin oikeutta ja erityisesti SEU 4 artiklan 3 kohtaa, kun sitä luetaan yhdessä siitä johdettujen vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen kanssa, tulkittava siten, että sen mukaan Oberster Gerichtshofilla on asianomaisen hakemuksesta velvollisuus tutkia uudelleen rikostuomioistuimen antama lainvoiman saanut ratkaisu unionin oikeuden väitetyn rikkomisen (käsiteltävässä asiassa perusoikeuskirjan 50 artikla ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artikla) osalta, kun kansallisessa oikeudessa – – säädetään tällaisesta uudelleen tutkimisesta vain Euroopan ihmisoikeussopimuksen tai sen jonkun pöytäkirjan väitetyn rikkomisen osalta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 12 Itävallan hallitus esittää nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön osalta oikeudenkäyntiväitteen.
- 13 Kyseinen hallitus väittää ensinnäkin, että pääasian taustalla olevat oikeudelliset tilanteet eivät kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, koska rikosprosessilain 363a §:ssä tarkoitettua oikeussuojakeinosta ei ole säädetty sen tapauksen varalta, että unionin oikeutta rikotaan, vaan sen tapauksen varalta, että Euroopan ihmisoikeussopimusta rikotaan.
- 14 Silloin kun – kuten pääasiassa – jäsenvaltion viranomaiset hyväksyvät Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehtyyn yleissopimukseen, joka on Lissabonin sopimukseen liitetyn, osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan N:o 19 (EUVL 2010, C 83, s. 290) mukaan erottamaton osa unionin oikeutta, perustuvan oikeusapupyynnön, ne kuitenkin soveltavat unionin oikeutta perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Lisäksi on katsottu, että Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaa on tulkittava perusoikeuskirjan 50 artiklan, jonka keskeisen sisällön kunnioittaminen sillä taataan, valossa (ks. vastaavasti tuomio 27.5.2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 59 kohta; tuomio 5.6.2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, 35 kohta ja tuomio 29.6.2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, 31 kohta). Pääasian taustalla oleva tosiasiallinen ja oikeudellinen tilanne kuuluu siis unionin oikeuden soveltamisalaan.
- 15 Itävallan hallitus väittää toiseksi, ettei nyt käsiteltävää ennakkoratkaisupyyntöä voida ottaa tutkittavaksi sillä perusteella, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on jo katsonut, että Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artikla on riittävä oikeudellinen perusta pyytää rikosasian uudelleen käsittelyä rikosprosessilain 363a §:n nojalla. Kyseinen tuomioistuin ei selitä niitä syitä, joiden vuoksi se kuitenkin katsoo, että vastaus ennakkoratkaisukysymykseen on tarpeen.
- 16 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkittamisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa

tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. tuomio 27.6.2018, Altiner ja Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, 22 kohta).

- 17 Nyt esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt syyt, joiden vuoksi sen määräyksen ja niiden periaatteiden tulkinta, joita ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitetaan, on tarpeen pääasian ratkaisemiseksi. Kyseisestä esityksestä ilmenee, että unionin tuomioistuimen vastauksella siihen kysymykseen, onko kyseisen tuomioistuimen otettava rikosasian uudelleenkäsitelyä koskevan hakemuksen tutkinnan yhteydessä kantaa väitteisiin, jotka koskevat perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa taatun perusoikeuden loukkaamista, voi olla välitön vaikutus pääasian hakijoiden tilannetta koskevaan arviointiin.
- 18 Vaikka perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa näet määrätään, että siltä osin kuin perusoikeuskirjassa vahvistetut oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin kyseisessä yleissopimuksessa, mainitusta määräyksestä ilmenee myös, että unionin oikeudessa voidaan määrätä tätä laajemmasta suojasta.
- 19 Ennakkoratkaisukysymys voidaan siis ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko unionin oikeutta – ja erityisesti vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta – tulkittava siten, että se edellyttää, että kansallinen tuomioistuin soveltaa myös unionin oikeuden rikkomisiin ja etenkin perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa taatun perusoikeuden loukkaamisiin sisäisen oikeuden oikeussuojakeinoa, joka mahdollistaa lainvoimaiseksi tulleella kansallisella ratkaisulla päätökseen saatetun rikosasian uudelleenkäsitelyn, kun Euroopan ihmisoikeussopimusta tai sen jotain pöytäkirjaa on rikottu.
- 21 Tässä yhteydessä on muistutettava, että koska unioni ei ole antanut asiasta säännöksiä, jäsenvaltioiden asiana on antaa sisäisessä oikeusjärjestyksessään oikeusvoiman periaatteen soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt jäsenvaltioiden menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla mutta kuitenkin noudattaen vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta (tuomio 10.7.2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 22 SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, eivät näet saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia luonteeltaan jäsenvaltion sisäisiä oikeussuojakeinoja (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. vastaavasti tuomio 16.12.1976, Rewe-Zentralfinanz ja Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, 5 kohta; tuomio 14.12.1995, Peterbroeck, C-312/93, EU:C:1995:437, 12 kohta; tuomio 15.4.2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, 46 kohta ja tuomio 27.6.2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, 36 kohta).
- 23 Näihin periaatteisiin perustuvat vaatimukset koskevat sekä niiden tuomioistuinten määrittämistä, jotka ovat toimivaltaisia unionin oikeuteen perustuvien oikeussuojakeinojen osalta, että tällaisia oikeussuojakeinoja sääntelevien menettelysääntöjen määrittelemistä (ks. vastaavasti tuomio 15.4.2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, 47 kohta ja tuomio 27.6.2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, 37 kohta).

24 Mainittujen vaatimusten noudattamista on tarkasteltava ottaen huomioon kyseessä olevien sääntöjen merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku ja näiden sääntöjen erityispiirteet eri kansallisissa elimissä (tuomio 27.6.2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Vastaavuusperiaate

25 Tämän tuomion 22 kohdassa mieleen palautetun oikeuskäytännön mukaan vastaavuusperiaatteella jäsenvaltiota kielletään säätämästä hakemuksiin, joilla pyritään turvaamaan yksityisten unionin oikeuteen perustuvat oikeudet, sovellettavista menettelysäännöistä, jotka ovat epäedullisempia kuin ne, joita sovelletaan samankaltaisiin luonteeltaan jäsenvaltion sisäisiin oikeussuojakeinoihin.

26 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja unionin tuomioistuimen Itävallan hallitukselle istunnossa esittämään kysymykseen annetusta vastauksesta ilmenee, että rikosprosessilain 363a §:ssä säädettyä oikeussuojakeinoa eli rikosasian uudelleen käsittelyä on pidettävä luonteeltaan jäsenvaltion sisäisenä oikeussuojakeinona.

27 On siis tarkastettava, voidaanko kyseistä oikeussuojakeinoa pitää samankaltaisena kuin oikeussuojakeinoa, jolla pyritään turvaamaan unionin oikeus ja erityisesti siinä vahvistetut perusoikeudet, ottamalla huomioon kyseisten oikeussuojakeinojen kohde, peruste ja olennaiset piirteet (ks. vastaavasti tuomio 27.6.2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa esimerkkinä sitä koskevistä epäilyistään, onko rikosprosessilain 363a § vastaavuusperiaatteen mukainen, siihen, että kyseiseen säännökseen perustuvan hakemuksen yhteydessä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taatun perusoikeuden rikkomiseen perustuvalla väitteellä voi olla sama kohde ja sama perusta kuin perusoikeuskirjassa taatun oikeuden rikkomiseen perustavalla väitteellä. Se huomauttaa myös, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa taatuilla oikeuksilla on ainakin sama ulottuvuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taatuilla vastaavilla oikeuksilla.

29 Rikosprosessilain 363a §:n mukaan rikosasia on käsiteltävä uudelleen siinä tapauksessa, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa todetaan, että rikostuomioistuimen antamalla tuomiolla tai päätöksellä rikotaan Euroopan ihmisoikeussopimusta tai jotain sen pöytäkirjaa. Kyseisen säännöksen sanamuodosta ilmenee siten, että mainittu oikeussuojakeino edellyttää lähtökohtaisesti sitä, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin toteaa ensin, että Euroopan ihmisoikeussopimusta tai jotain sen pöytäkirjaa on rikottu.

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää kuitenkin, että se on katsonut 1.8.2007 antamassaan periaatteellisesti merkittävässä ratkaisussa, että rikosasiaa ei käsitellä uudelleen pelkästään siinä tilanteessa, jossa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut ensin, että rikostuomioistuimen tuomiolla tai päätöksellä on rikottu Euroopan ihmisoikeussopimusta tai jotain sen pöytäkirjaa, vaan rikosasia voidaan käsitellä uudelleen myös silloin, kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on itse todennut tällaisen rikkomisen. Kun asia on siis saatettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sijasta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi muulla kuin sillä perusteella, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että Euroopan ihmisoikeussopimusta tai sen jotain pöytäkirjaa on rikottu, Oberster Gerichtshof laajentaa siltä osin kuin ne tutkittavaksi ottamisen edellytykset täytyvät, joita sovelletaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa vireille pantuun valitukseen, kyseisen menettelyn koskemaan jokaista, joka väittää, että jotain hänen kyseisessä yleissopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa taattua oikeuttaan on loukattu, ja ennakoi siten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisun asiakysymyksestä.

- 31 Unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että rikosprosessilain 363a §:ssä säädetty ylimääräinen muutoksenhaku perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen luonteeseen, ja sillä on, sellaisena kuin Itävallan lainsäätäjällä on siitä säätänyt, läheinen toiminnallinen yhteys menettelyyn Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Kyseinen oikeussuojakeino on näet otettu käyttöön ”Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanemiseksi”, ja Itävallan hallitus on korostanut, että lainsäätäjän tarkoituksena oli tällä tavalla noudattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 46 artiklassa vahvistettua velvollisuutta.
- 32 Tältä osin on huomautettava – kuten julkisasiamies on tehnyt ratkaisuehdotuksensa 75 kohdassa –, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 35 artiklan 1 kappaleessa oleva vaatimus, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin voi ottaa asian käsiteltäväkseen vasta, kun kyseisessä asiassa on turvauduttu kaikkiin kansallisiin oikeussuojakeinoihin, edellyttää sitä, että kansallinen tuomioistuin on antanut viimeisenä oikeusasteena lainvoimaisen ratkaisun.
- 33 Kuten unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, rikosprosessilain 363a §:ssä säädetty menettely, jonka mukaan on mahdollista käsitellä uudelleen rikosasia, joka on saatettu päätökseen tuomioistuimen antamalla lainvoimaisella ratkaisulla, on otettu käyttöön juuri kyseisen tilanteen huomioon ottamiseksi ja sen varmistamiseksi, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamia tuomioita sovelletaan kansallisessa oikeusjärjestyksessä.
- 34 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja Itävallan hallituksen esittämistä selityksistä ilmenee lisäksi, että kyseisessä säännöksessä säädetyn menettelyn ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa käydyn menettelyn välistä läheistä toiminnallista suhdetta ei kyseenalaisteta sillä, että tämän ensimmäiseksi mainitun menettelyn soveltamisalaa on laajennettu 1.8.2007 annetulla Oberster Gerichtshofin periaatteellisesti merkittävällä ratkaisulla. Kuten tämän tuomion 30 kohdassa on korostettu, hakemukseen, joka on pantu vireille tämän saman säännöksen nojalla ennen kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin toteaa, että Euroopan ihmisoikeussopimusta tai sen jotain pöytäkirjaa on rikottu, sovelletaan näet samoja tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tehtyyn valitukseen, ja sen ainoana tarkoituksena on – ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien selitysten mukaan – ennakoida tällainen toteamus.
- 35 On todettava, että rikosprosessilain 363a §:ssä säädettyä menettelyä ei voida – kun otetaan huomioon sen kohde, peruste ja olennaiset piirteet, sellaisena kuin ne on edellä esitetty – pitää samankaltaisena kuin oikeussuojakeinoa, jolla pyritään turvaamaan jokin unionin oikeudessa ja erityisesti perusoikeuskirjassa taattu perusoikeus, ja näin on unionin oikeuden luonteeseen liittyvien erityispiirteiden vuoksi.
- 36 Tältä osin on huomautettava, että – kuten unionin tuomioistuin on korostanut useaan kertaan – unionin oikeudelle on ominaista sen perustuminen itsenäiseen, perussopimuksista muodostuvaan oikeuslähteeseen ja sen ensisijaisuus jäsenvaltioiden oikeuteen nähden (ks. vastaavasti tuomio 15.7.1964, Costa, 6/64, EU:C:1964:66; tuomio 17.12.1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, 3 kohta; lausunto 1/91 (ETA-sopimus – I), 14.12.1991, EU:C:1991:490, 21 kohta; lausunto 1/09, 8.3.2011, EU:C:2011:123, 65 kohta ja tuomio 26.2.2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, 59 kohta) ja lukuisien niiden kansalaisiin ja niihin itseensä sovellettavien säännösten ja määräysten välitön oikeusvaikutus (ks. vastaavasti tuomio 5.2.1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, s. 23; lausunto 1/09, 8.3.2011, EU:C:2011:123, 65 kohta ja lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 166 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Kyseisen oikeudellisen rakennelman keskiöön kuuluvat lisäksi perusoikeudet, sellaisina kuin ne on tunnustettu perusoikeuskirjassa, jolla on SEU 6 artiklan 1 kohdan mukaan sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla, ja näiden oikeuksien kunnioittaminen on unionin toimien laillisuuden edellytys siten, että unionissa ei voida hyväksyä sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa näiden samojen oikeuksien kanssa (ks. vastaavasti tuomio 18.6.1991, ERT, C-260/89, EU:C:1991:254, 41 kohta; tuomio

- 29.5.1997, Kremzow, C-299/95, EU:C:1997:254, 14 kohta; tuomio 12.6.2003, Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, 73 kohta; tuomio 3.9.2008, Kadi ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto ja komissio, C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, 283 ja 284 kohta ja lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 169 kohta).
- 38 Unionin tuomioistuin on todennut lisäksi pääasiassa kyseessä olevasta perusoikeuskirjan 50 artiklassa vahvistetusta non bis in idem -periaatteesta, että kyseisellä määräyksellä on välitön oikeusvaikutus (tuomio 20.3.2018, Garlsson Real Estate ym., C-537/16, EU:C:2018:193, 68 kohta).
- 39 Kyseisen oikeusjärjestyksen erityispiirteiden ja itsenäisyyden säilyttämisen takaamiseksi perussopimuksissa on otettu käyttöön tuomioistuinjärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan se, että unionin oikeutta tulkitaan johdonmukaisesti ja yhtenäisesti (lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 174 kohta).
- 40 Tässä yhteydessä kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävänä on taata unionin oikeuden täysi soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa ja yksityisillä unionin oikeuden nojalla olevien oikeuksien oikeussuoja (lausunto 1/09, EU:C:2011:123, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 175 kohta).
- 41 Näin suunnitellun tuomioistuinjärjestelmän kantavana voimana on SEUT 267 artiklassa määrätty ennakkoratkaisumenettely, jolla – ottamalla käyttöön tuomioistuinten välinen vuoropuhelu nimenomaan unionin tuomioistuimen ja jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä – on tavoitteena varmistaa, että unionin oikeutta tulkitaan yhtenäisesti (ks. vastaavasti tuomio 5.2.1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, s. 23), jolloin voidaan siis varmistaa sen johdonmukaisuus, täysi vaikutus ja itsenäisyys sekä viime kädessä perussopimuksilla luodun oikeuden ominaisuus (lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 176 kohta).
- 42 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa annetaan kansallisille tuomioistuimille mitä laajimmat mahdollisuudet saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että niiden käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys unionin oikeuden säännösten tai määräysten tulkinnasta tai pätevyyden arvioinnista, joita tarvitaan niiden käsiteltäväksi saatetun riita-asian ratkaisemisessa. Kansalliset tuomioistuimet voivat lisäksi vapaasti käyttää tätä mahdollisuutta missä tahansa asianmukaisesti katsomassaan oikeudenkäyntimenettelyn vaiheessa (tuomio 5.7.2016, Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 On myös huomautettava, että SEUT 267 artiklan kolmannen kohdan mukaan on niin, että jos unionin oikeuden tulkintaa koskeva kysymys tulee esiin kansallisessa tuomioistuimessa, jonka ratkaisuun ei kansallisen oikeuden mukaan saa hakea muutosta, kyseisellä tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi (ks. vastaavasti tuomio 9.9.2015, Ferreira da Silva e Brito ym., C-160/14, EU:C:2015:565, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 44 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on lopuksi niin, että kansalliset tuomioistuimet, joiden tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa unionin oikeuden säännöksiä tai määräyksiä, ovat velvollisia varmistamaan niiden täyden vaikutuksen niin, että ne tarvittaessa jättävät kaikki unionin oikeuden vastaiset kansalliset säännökset omasta aloitteestaan soveltamatta ilman, että niiden olisi pyydettävä tai odotettava, että nämä kansalliset säännökset ensin poistetaan lainsäädäntöteitse tai jossain muussa perustuslaillisessa menettelyssä (ks. vastaavasti tuomio 9.3.1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, 21 ja 24 kohta sekä tuomio 6.3.2018, SEGRO ja Horváth, C-52/16 ja C-113/16, EU:C:2018:157, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Perusoikeuksia, sellaisina kuin ne on tunnustettu erityisesti perusoikeuskirjassa, on siis tulkittava ja sovellettava unionissa ottamalla huomioon kyseinen perustuslaillinen kehys (lausunto 2/13 (Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen), 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 177 kohta).

- 46 Kuten tämän tuomion 36 kohdassa on täsmennetty ja kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 55 kohdassa todennut, mainittu perustuslaillinen kehys takaa siis jokaiselle henkilölle mahdollisuuden siihen, että hänelle unionin oikeusjärjestyksessä annettuja oikeuksia suojataan tehokkaasti jo ennen kuin lainvoimainen kansallinen ratkaisu annetaan.
- 47 Edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että yhtäältä rikosprosessilain 363a §:ssä säädetyn menettelyn ja toisaalta niiden oikeussuojakeinojen, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, väliset erot ovat sellaisia, ettei kyseisiä oikeussuojakeinoja voida pitää samankaltaisina tämän tuomion 22–25 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla.
- 48 Tästä seuraa, että vastaavuusperiaate ei edellytä, että kansallinen tuomioistuin soveltaa sisäisen oikeuden oikeussuojakeinoja, joka mahdollistaa lainvoimaiseksi tulleella kansallisella ratkaisulla päätökseen saatetun rikosasian uudelleen käsittelyn silloin, kun Euroopan ihmisoikeussopimusta tai sen jotain pöytäkirjaa on rikottu, myös silloin, kun unionin oikeudessa ja erityisesti perusoikeuskirjassa taattua perusoikeutta väitetään rikotun.

Tehokkuusperiaate

- 49 Tehokkuusperiaatteen osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava siten, että huomioon otetaan tämän säännön merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku sekä sen erityispiirteet eri kansallisissa elimissä. Tältä kannalta katsoen on tarvittaessa otettava huomioon muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä menettelyn moitteeton kulku (tuomio 22.2.2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, 44 kohta).
- 50 Sen arvioimiseksi, onko unionin oikeuden tehokkuusperiaatetta loukattu, on määritettävä, tekeekö se, ettei rikosprosessilain 363a §:n perusteella ole mahdollista pyytää lainvoimaiseksi tulleella ratkaisulla päätökseen saatetun rikosasian uudelleen käsittelyä vetoamalla perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa vahvistetun kaltaisen unionin oikeudessa taatun perusoikeuden loukkaamiseen, unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttämisen käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.
- 51 Tältä osin on huomautettava, ettei EUT-sopimuksella ole tarkoitus velvoittaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön kansallisissa tuomioistuimissaan muita oikeussuojakeinoja niiden oikeuksien suojaamiseksi, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, kuin ne, joista on säädetty kansallisessa oikeudessa (ks. vastaavasti tuomio 13.3.2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 52 Lisäksi on muistutettava oikeusvoiman periaatteen tärkeydestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on näet tärkeää, että käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen päättymisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (tuomio 16.3.2006, Kapferer, C-234/04, EU:C:2006:178, 20 kohta; tuomio 29.6.2010, komissio v. Luxemburg, C-526/08, EU:C:2010:379, 26 kohta; tuomio 29.3.2011, ThyssenKrupp Nirosta v. komissio, C-352/09 P, EU:C:2011:191, 123 kohta ja tuomio 10.7.2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, 58 kohta).
- 53 Unionin oikeudessa ei näin ollen edellytetä, että kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä soveltamatta kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella tuomioistuimen ratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka siten olisi mahdollista lopettaa unionin oikeuden vastainen kansallinen tilanne (tuomio 10.7.2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.10.2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, 29 kohta).

- 54 Unionin oikeuden mukaan ei siis ole niin, että kansallisen lainkäyttöelimen olisi lähtökohtaisesti peruutettava oikeusvoimainen ratkaisu ottaakseen huomioon asian kannalta merkityksellisen unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkinnan, jonka unionin tuomioistuin on antanut kyseisen ratkaisun antamisen jälkeen (ks. vastaavasti tuomio 10.7.2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, 60 kohta ja tuomio 6.10.2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 38 kohta).
- 55 Nyt käsiteltävässä asiassa minkään unionin tuomioistuimen käytössä olevaan asiakirja-aineistoon sisältyvän seikan perusteella ei voida päätellä, etteikö Itävallan oikeusjärjestyksessä olisi olemassa oikeussuojakeinoja, joilla varmistetaan tehokkaasti perusoikeuskirjan 50 artiklaan ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan perustuvien yksityisten oikeuksien suojelu.
- 56 On sitä vastoin selvää, että pääasian valittajat ovat riitauttaessaan St. Gallenin kantonin syyttäjänviranomaisen oikeusapupyynnöt Itävallan tuomioistuimissa voineet täysimääräisesti vedota kyseisten määräysten rikkomiseen ja että mainitut tuomioistuimet ovat tutkineet kyseiset väitteet. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa lisäksi, että rikosprosessilaissa asianomaisille henkilöille tarjotaan lukuisia mahdollisuuksia vedota oikeuksiin, joita heillä on unionin oikeusjärjestyksen perusteella.
- 57 Tämä kehys takaa siten unionin oikeuden tehokkuuden, eikä sitä ole tarvetta ulottaa koskemaan myös rikosprosessilain 363a §:ssä säädettyä ylimääräistä muutoksenhakua, jolla lainvoimaiseksi tulleet kansalliset ratkaisut voidaan kyseenalaistaa.
- 58 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa, oikeusvoiman periaate ei estä myöskään sen periaatteen tunnustamista, että valtio on korvausvastuussa asiaa ylimpänä oikeusasteena käsittelevän tuomioistuimen ratkaisun johdosta (tuomio 30.9.2003, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 40 kohta). Etenkään sen vuoksi, että unionin oikeudesta johtuvien oikeuksien loukkausta tällaisella tuomioistuinratkaisulla ei voida normaalisti enää poistaa, yksityisiltä ei näet voida riistää mahdollisuutta vedota valtion vahingonkorvausvastuuseen ja saada tätä kautta oikeuksilleen oikeussuojaa (tuomio 30.9.2003, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 34 kohta ja tuomio 6.10.2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 40 kohta).
- 59 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella kysymykseen on vastattava, että unionin oikeutta – ja erityisesti vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta – on tulkittava siten, että siinä ei edellytetä, että kansallinen tuomioistuin soveltaa myös unionin oikeuden rikkomisiin ja etenkin perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa taatun perusoikeuden loukkaamisiin sisäisen oikeuden oikeussuojakeinoja, joka mahdollistaa lainvoimaiseksi tulleella kansallisella ratkaisulla päätökseen saatetun rikosasian uudelleenkäsitteilyn yksinomaan silloin, kun Euroopan ihmisoikeussopimusta tai sen jotain pöytäkirjaa on rikottu.

Oikeudenkäyntikulut

- 60 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Unionin oikeutta – ja erityisesti vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta – on tulkittava siten, että siinä ei edellytetä, että kansallinen tuomioistuin soveltaa myös unionin oikeuden rikkomisiin ja etenkin Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklassa ja tarkastusten asteittaisesta

lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14.6.1985 Benelux-talouслиiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin Schengenissä (Luxemburg) 19.6.1990 ja joka tuli voimaan 26.3.1995, 54 artiklassa taatun perusoikeuden loukkaamisiin sisäisen oikeuden oikeussuojakeinoa, joka mahdollistaa lainvoimaiseksi tulleella kansallisella ratkaisulla päätökseen saatetun rikosasian uudelleen käsittelyn yksinomaan silloin, kun Roomassa 4.11.1950 allekirjoitettua ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyä yleissopimusta tai sen jotain pöytäkirjaa on rikottu.

Allekirjoitukset